

Ч.8 АЛЛЕНТАУН Н-ДЖ. 26-ГО АПРЕЛЯ 2002, ALLENTOWN NJ.APRIL 26,2002,VOL.LXXV,NO.8

СВЯТО ЛЕМКІВ ЛЬВОВА

"Фундація дослідження Лемківщини" 6 квітня сего року святкувала десят літ свого існування. На урочистіст крім членів і прихильників фундації пришили запрошені керівники Лемківських організацій поети, науковці, діячі культури України та гості з заграниці.

Просторна саяя Львівської організації Товариства охорони пам'яток історії та культури була заповнена.

Доповід про діяльність ФДЛ за 10 років вголосив Голова Правління Ярослав Швягла. Фундація дослідження Лемківщини (ФДЛ) була зареєстрована 12 квітня 1992 року у Львівській Міській Раді. З перших днів існування ФДЛ розпочала активну роботу по вивченню і розвитку культури Лемків. В серпні 1992 року завершено будівництво Лемківської церкви святих Володимира і Ольги, яка стала осередком духовного і культурного відродження лемків. Згодом розпочато створення експозиції музею історії та культури Лемків, котру скінчили літом 2000 року. Започатковано видавничу серію "Бібліотека Лемківщини"

За десят років видано три десятки назв Лемкознавчої літератури, зокрема: "Хто мы Лемкы", Прізвизца Галицких лемків ХVІІІст.", "Вызначний Лемківський різьбар Михайло Орисик", "История села Одрехова", "Святкова незнищеність добра", десят щорічників "Лемкіський Календар" та іншы.

Члены Фундації берут участ у проведені міжнародных науковых конференцій, симпозиумів, культурно-масовых міроприємств, фольклорно-етнографічных фестивалів на Україні та в Польщі: "Од Русаля до Яна", "Лемківської Ватры" в Ждыні та на вигнанню в Михайлові.

Члены Фундацій часто виступають на лемківску тематику в газетах, по радіо і на телевізії. Барз тепло вытали, запросили до президії і выступу гостей з Польщі Андрия Копчу - Голову "Стоваришєня Лемків" та Федора Гоча - Голову Рады Музею-Скансену Лемківської культури в Зиндранові котри розповіли

про роботу лемківских організацій в Польщі.

Щиро витали і високо оцінили роботу Фундацій писателі, науковці і діячі культури. Свято закінчилось зверненням до Лемків активно діяти по збереженню культури лемків та одродження релігійного і культурного житя на Лемківщині.

Петро Когут

Микола МУШИНКА

ЛЕМКО НА ФОНІ РАДОЦИНИ

ДО 50-ЛІТТЯ ВОЛОДИМИРА ШУРКАЛА

Микола Мушинка, ЛЕМКО НА ФОНІ РАДОЦИНИ. До 50-ліття народження Володимира Шуркала, Бібліотека ОКО, Нр 7, Фундація „Карпати”, Пряшів 2001, ст. 48.

Книжечка невеличка, мож бы повісти (хоц як не люблю того понятя) – брошура. Та преці не од днес знаме, што не в обшырности справа а в змісті. А кед прагну омовити ю, одраз прихидит мі на думку фрагмент верша Міцкевіча „Reduta Ordona”, якого (богатыря того верша) рука „szukała, nie znalazła i...”.

Гей, глядал, зачал глядати Володимир Шуркало перед парома роками сполніня своей великой мрії. Приїхал з України і захопил мої витріщені очы стерджыньом: „Куплю цілу Радоцину, рідне село моіх вітців, лем мі найд дорогу, жебы мџ было тото полагодити. “ Вывідувал ем ся, та стрічал ем всяди подібне: „Гей, выкупуют бізнесмены, высокопоставлены паны цілы бывшы села на Лемковині, але при сучаснім польським праві для „чужоземця” е то неможливе”.

...Залюбил ся Володимир без края, аж до болю, в рідній землиці своїх вітци, в своїй рідній землиці – бо за таку ю ма і, при неможливости

сполніня велькой мрії, сполнят „малы”. Приїжджат до порожньої, заросненой крячівьом Радоцины пару раз до рока. Часто з родином, зо селянами. Одновлюют, голубят нечисленны уж сьвідоцтва колишньої ту бытности Радоцинян: цмынтір, придорожні капличкы... Того рока приїхал ту Володимир з цілом свитом – одпразднувати свое 50-літя. Не в Пустомитах, де мешкат, не при улици Радоцинської, котрій мено своїм стараньом надал і де має свій бізнесовий сьвіт, а ту – в Радоцині – на смутній, але рідній пустели. І о тым вшыткым тота богата книжечка.

— Тот ядлівец привюз ем з Радоцины і посадил на подвірци. — повідат Володимир Шуркало. (...) — Каждого дня, коли ся пробуджу і выходжу на двір, гварю му: „Добрый ден, Радоцино!”. І чую, як він мі одповідат: „Добрый ден, сыночку!” (...) Часто сідам при ядлівци і ялицях і в духу бесідую з нима як з живыма. Они розуміют мене, а я іх. Интересно, што мої сынове так само витают ся з тым ядлівцьом і ялицями.

Чуєте тот голос Лемка з України – вы, розтрачены і затрачены над Одром, Лемкы – бізнесмены?! Чуєте тот біль? Ніт! Хоц бы сте і прочытали слова, не одчуєте души. Бо вам остало уж лем шелестливе „чутя”.

Ван Фужак

Мысцова

Мое серце вертат
До рідной Мысцовой –
Де так земля чудні пахне,
Де-м дітиньство провюв.

Над ріку Вислоку
Керуют ся очы –
Де-м стежками босо
Травичку толочыв.

Де в быстрій водиці
Купав ся з хлонцями –
Де в буках ясьніли
Кучері звиздами.

Шуміли ялиці
Высокы дерева –
Нюс там вітер душу,
Хоц і неготова.

Ой тяжко вірити,
Же лем верне она –
Серед лук зеленых,
Серна выстрашена.

Ясло, 1998

БІСІДА З ГЕЛЕНОВ ДЗЕБ'ЯК

-Тето, хотів бым, же бысте мі оповіли, як вас брали до Німеччини. Коли то было, ківко люди зо села взяли, ди вас привезли і што сте там робили?

-То было гнид, як ся война зачала. Мене взяли в 42-ім році. Привезли нас до Австрії (дві години од тамтыль треба было ити колсой до Відня). До роботи ня дали до тартаку. Там нас было з пятнадцет з Тирщани. Зомнов там робыла моя сестра зо своїм мужем. Найгірше было тото, же продукты продавали по картках. На місяц выдавали карткы і за тото мусіло ся жыти. Спочатку было тяжко, а пак ся привыкло. Часом зме ишли до села купувати яйця, бандуркы, або дашто інше, то нам было лекше. А тым, што робили в місці было барз тяжко. Они лем тото іли, што могли купити на тоты карткы. Марися, моя сестра, як мала дітину (йий муж Гмитро тыж з ньов був), робила в завидуючого порядкы і доіла корову. Она, як ишла доіти, то брала зо собов дітину, там наливала до фляшочки молока і давала му пити. Но і крім того йий іщі давали по пів літри молока. В тім місці тыж были мої братя – Павел і Василь, они робили – еден в лісі, а другый в млині. Павел ся там зышов з Ганьов. Она робила кухарков в одной пані. Потім ся з Ганьов оженив. Василь возив з ліса кльоцы.

- Ківко вам тогди было років?

- Як ня взяли до Німеччини, то мі было сіснадцет років, я з двадцет шестого року.

- Довго сте там были?

- Штірі рокы. Зараз по войні нас позберали в едно місце і там зме чекали зо два місяці покаль нас повезли домів.

- А там вас тримали під открытым небом?

- Ніт, в бараках нас тримали.

- Но, а зо собов сте сой дашто привезли?

- Майже нич. Дакотри дашто мали і ім тото позаберали, дакотры іщі перед фронтом дали свої річі своїм газдам і не могли їх взяти, як ишли гет. Дакотры лишали свої річі в своїх газдів з надійов, же даколи придут їх забрати. Мої братя мали зо собов роверы, тай ім їх рускы воякы забрали. Просили ся повозити, потім не оддали. Повім ті, же німці ся барз бояли рускых вояків, бо они ся з нима поводили нефайні.

- А довго сте пак были дома, як сте ся вернули?

- Та ди там. Зараз пришли полякы і примушували нас заберати ся од тамаль. Вночі приходили нас выганяти. Били і Павла і Василя. Заберали од нас возы, плугы, вшытко што хотіли. Не было ся там чого лишати. Деси за тыжден одвезли нас фуров до Вороблика на стацию, там зме з тыжден почекали покыль нас повезли.

- Хочу ся вас, тето, звідати о школі. Ці то правда, же діти штірі клясы вчили ся сім років?

- Правда. В першій і другій клясах ся вчили по єднім році, в третій – два, а в четвертій – три. Кожда дітина мусіла сему клясу кінчити. А як був дахто такый бідный, же немав як послати дітину до школы, то му помагала громада. В ден ся вчили по штірі години. Быв лем еден учітель, він вчів зразу ківка кляс, але дуже тримав порядок. Памнятам, як раз діти ишли зо школы і ся не привитали до когоси, то тот пришов до учітиля і му повів, же зле выховує діти. То го хлопчіска мало зо школы не выгналі.

- Но а як ся дахто хотів дальше вчити?

- Товди не барз хотіли, жебы ся нашы діти дальше вчили. Мене якоси няньо дали дальше ся вчити. Але той науки довго не было, бо захворіла наша невіста тай не было кому робити. Лем зо два місяці той науки было.

- Тето, ці были сте даколи в Тильові?

- В Тильовім нераз была. Раз ня дали до вас і там ем ходила до школы. То было не довго, бо мі ся цнуло за домом тай ем ся скоро вернула. Часто дашто было треба, то ня посылали до вас. Летілам через Дзьурдз – три кильометры. В Тильові была барз гарда нова церков.

- Ківко было в Терщані хыж?

- Зо сто двадцет.

- Як сте ся вернули з Німечины, то дома были лем баба з дідом?

- Є, лем мама з няньом. Гриц зо женов і дітми юж скорше пішов до Росії. Здає ся, же в лютім.

- Тето, чом мій няньо пішов до Канады, в нас зимлі было дос.

- Бо мали судовый процес і треба было грошы.

- Вы знате, же мій дідо по няню гмер в Талергофі іщі на початку першой сьвітовой войны, а баба ся zostали сами. В бабы в двадцет пятім році ся вродили близнята. Як ся на тото люде в силі смотріли?

- Не осудзували. Она была добра і порядна баба, але мала газдівку і треба было вшытку роботу зробити, треба было часто нанимати хлопів. А хлопи, знаш, вшылякы были.

Владек був файный хлопчіско, а Євка не дуже была послушна. Єй дали служыти до Терщаной, недалеко од нас. Она часто з парібками вечерами сідила коло нашой хыжы, хоц іщі їй заскоро было до дівуваня.

Баба гмерли в трідцет шестім році. В тім році гмер мій братик Микула і сестричка Марися. В Тирщані не гварили Микула, як в Тильові, лем Миколай.

- А як тета Аньца пішла до Канады?

- В няня в куферку были австрийскы грошы, они їх не вышмарили. Як ся Австрия розпала і грошы ся обезцінили, тоты наскладаны на віно дівкам грошы пропали. А хто возме дівку без віна? І мусіли єй послати за границу.

- Тето, оповічте, як в Тирщані робили вечеркы.

- Та як. В різдвяный піст дівкы і бабы зберали ся на вечеркы. Бабы ся зберали по ківка, а дівкы по чоторнадцет, по пятнадцет з парібками. Такы дівочі вечеркы были зо штірі на село. Дівкы прями, співали пісны співанкы, парібкы сідили за столом і грали в карты, оповідали вшылякы історії, жартували, залицяли ся до дівок. Вечуркы робили в тых хыжах, ди не было старых і хворых дюдю, малых діти. По сьвятах на знак того, же ся вечуркы скінчили, робили ламаник – сьвято, гостину. Як дахто не встиг поіпрясти, то прыв дома в ден юж без вечерок.

- А як робили прядиво?

- Линяне прядиво было з лену, а повісьняне з конопель. Лен ківка раз пололи, жебы в нім не было т'равкы, бо она могла бы попсувати горстку лену. Выберали лей двараз – в літі, як іщі не пристав і в кінці літа, або в осени. Выбранный лен тонько розстиляли на стирнянці, або там, ди была мала трава і він схнув зо два тыжні. Як выхнув, то го терли на терлиці, пак чесали. Тот лен, што vybrали на другу рату, так само сушыли розстеленым і розставленым в снопкы. Як высох, то го выбивали прайником, жебы ся висипало нашнія.

Тот лен ся мочіло в воді зодва тыжні, жебы зогнило паздзіря, пак го сушыли, дальше робили, як першу рату.

З коноплями было кус лекше, бо нстреба было їх так полоти, як лен. Коноплям трава не шкодила, бо коноплі высокы, їх ся брало приверху і трава ся лишала. Коноплі сушыло ся тыж; пак ся мочіло і зас ся сушыло. Потім ся ламало на ламаниці, терло ся на терлиці і ся чесало. Тото прядиво, што ся лишало од чесаня, называлося клоча. З клоча тыж ткали полотно, оно ишло на міхы. З повісьняного полотна шыли плахты, сподні і іншы грубы лахы.

З линяного – кошулі, сорочки, обрусы. В Тирщані полотно не ткали, лем пряджью возили до Рыманова. Там пришывали мітку, чія то пряджя і лишали. В назначеный час приходили за полотном. Полотно было довге. Його дома різали на кавальці по ківка метри, рубили і выбілювали. Выбілювали з одной стороны. Пристерали полотно на каміня, або на травник коло воды і час од часу мочіли го в воді, або поливали. Выбілювали полотно іщі так, же го прали в лужы з попелу. Звычайні, прали полотно дуже раз.

- Хочу іщі ся вас звідати в яких лахах в нас ходили хлопи і бабы.

- Хлопи ходили в конопляных (повісьняных) споднях, в линяных сорочках з розрізом зо заду, што ся стігали на шыі і на руках шнурочками. По сорочках з верхы носили лайбикы.

Теодор Докля

НАША ГРОМАДА

(Минуле сел: Ясюнка, Крива и Баниця на Лемковині)

Продовження з газети КР № 7 2002 р.

ОТРИМУВАНІ ОДПОВІДІ БУЛИ ТАКІ:

Президія Повітової Ради Народової Повітовий Заряд Рільництва в Горлицях PZR. 19-Vg/1020-57.

У відповіді на подання Горожан з дня 11.03.56 р. скероване до През. Повітової Ради Народової в Горлицях в справі повороту до попереднього місця замешканя в селі Ясюнка в горлицькій повіті - Президія Повітової Ради Народової - Повітовий Заряд Рільництва інформує Горожан, же позіставлены через вас господарства зістали роздиспонованы на діло PGR.

В тых условіях зворот господарств посіданых через Горожан в тутешнім повіті не може наступити.

Керівник Повітового Заряду Рільництва

Мгр. Гургуль Юзеф
Горлиці, дня 27.03.1957 р.

Еданк мы николи не тратили и не тратиме надії и твердо віриме, же справедливист мусит колисий перемочы и Ясюнка буде належала до ей правовитых властителів, бо она была наша и мусит быти нашом. Так само думают и всі нашы выгнанці з тых пару сот сел на Лемковині. Але само думаня нич не даст, лем всі разом мусиме об'єднатися и вспільныма силами и упоминатися за свої села и міста, котры в безправный спосіб нам одобрено и нас розогнано по світі. Нашы родиче все нас вчыли, же "Чужого не жадайте, але свого допомынайтеся!" Мы тото повіджыня маме все на думці и будеме ним керуватися на будучност.

Ясюнчане зостали жыти на заході, бо до Ясюнки ім не позволено вернути, а на іншы села не хотіли вертати, же то и так не їх, то по што комуси заімати грунт и на дачынім будуватися. Жыют всі там, де ем вспоминал, лем дакотры молоды, котры покінчыли школы або поженилися, то жыют по містах або іншых місцевостях.

ЗАПИСУВАНЯ ДО СПУДЗЕЛЬНЬ ПРОДУКЦИЙНЫХ (КОЛХОЗІВ)

Што до жытя на заході, то едным з найгіршых кризисів было примушаня нас вступати до так званых Спудзельнь Продукцийных (колхозів). Тота акция набрала барз острого характеру в роках 1950-1952. Початково робили собраня всіх газдів даного села, котрых урядныкы або партийнякы усвідомляли, што то буде за рай в краю, як вшыткы вступлят до колхозів. Оповідали, як то буде, але люде в тото барз мало вірили и в тот час зачали страшыти. Богатшых и добрых газдів (кулаків) розкулачали, то ест конфіскували і майно, а їх самых

переслідували або арештували. Решта так званых середняків и бідаків в страху перед арештуваньом записувалися. З ясючанів тіж дакотры мусіли записатися, але барз малий процент, бо розмаїті комбінували, жебы лем не записатися: записували газдівкы на жены, на стариків и т.п., жебы не записатися и жебы не достатися до вязниці. Котры были опорны, то мусіли платити барз високо податкы, оддавали высокы контингенты зерна, мяса, бандур, молока и яец. То нераз треба было докупити потаемні зерна або мяса, а мушено было вывзатися з наложеного обовязку.

Тота акция змушеня до колхозів допрывадила Польщу до того, же был великий недостаток продуктів спожывных и лем можна было їх купити на карткы. В skleпах з мясом, лем кінске мясо и кобаса были без карток.

Недостаток тот был спричинений тым, же люде не хотіли робити в спудзельнях, бо николи не знали за што роблят, то и жадного зыску з тых спудзельнь не было. Зерно як не згныло на поли, то згныло в стогах або розкрасили го по омолочыню.

Спудзельні были майже на вшыткых селах, де зме жыли на заході и аж в 1956 року вшыткы розвязалися, коли до влады дішол Владислав Гомулка.

По розвязаню колхозів люде зас кус оддыхнули и зачали братися до одбудовы своїх газдівок, то ест поправляти будинкы, купувати машыны до молочыня, до обробкы поля, до кошыня и т.д. Треба ту вспомнути, же в часі закладаня колхозів машыны уряд забрал од газдів задармо.

Внет было видно поліпшыня в містах и на селах. Люде зачынали кус богатітися. Ховано веце худобы, свинь, кур и т.д., за што потім люде справляли собі в місті: купували убраня, роверы, мотоциклі, а в остатніх часах дакотры здобываються навет на авта. Але не лем жытя материяльне поліпшылося, але и одчути ся дала полегша в диктатурі. Зачато юж сой свободніще бесідувати на ріжны тематы політычны и суспільны. Сміло юж слухано по селах радія зо заграниці, як тіж зачали приходити книжки и газеты з Америки, а меже нима и выданя Лемко-Союзу: календар и "Карпатска Русь". Позволено одвідіти свої родинны села и велика маса людей такой зараз в 1956 и 1957 рр. грухла на одвидины своїх родинных порогів, на котрых в 90% юж росла лем кропива. Я тіж кілька разів был одвиджати Ясюнку, але юж лем горы и лісы ем застал тоты самы, а хыжы нашы были розвалены. Коли ем перешол через поля и лісы, то плакатися хотіло, же так вшытко знищене и опустошале.

На іншых селах справа представлялася подібно, лем з том ріжншыцьом, же там де не было т.зв. Пегеерів, то люде зачали вертати на свої газдівкы - одкуплюючи од осадників, або як было газдівство незаяте, то осідали на

своім. В тот спосіб по кілька або по кільканадцет фамелий вернулося назад на Лемковину и зачали од нова ремонтувати будинкы, ставити новы и мусіли карчувати поле, як колиси нашы предкы, жебы управити поле під засів зерна и під бандуры, штобы было што істи. Тяжке то было жытя, але з очей каждого повернувшогося била радіст, же зас ест в своїх горах, на земли своих предків. Приступлено організувати православны парафії, жебы в неділю нарід міг зыйтися и вспільні помолитися и побесідувати о ріжных справах дотычных даной околиці. Сам ем был свідком пару раз таких встріч и бесідувал ем з людми, котры повернулися на Лемковину.

Найгірше повернушы скаржылися на тото, же оддали ім лісів, но и также, же дикы свині нищат ім засівы и бандуры, а застрілити дика не вільно, бо сут під охороном. Трудно так само закупити материялы будовляны, далекий довіз, а нее за што купити.

Описал ем коротко, як представлялося наше жытя в Ясюнці, на выгнаню, но и частично жытя повернувшыхся назад в горы. На выгнаню ищы люде чекают, же дашто змінится и зможут повернутися до родинных сел. Як оно буде, то покаже будучніст? В кождім разі, жыйме том надійом, же справедливист мусит побідити, а мы, або нашы потомкы мусят вернути на свою землю и будут будувати там нове жытя. Жыди тулалися понад два тысячы років, але николи не тратили надії и гнес мают в своих руках належну ім од віків землю, то и мы мусиме тым керуватися. Лем вчыйме наше молоде покоління історії нашого рідного краю, нашой мовы, географії и культуры наших предків, то нияка вража сила не зможе нас стерти з лица землі. Жывий нарід не може николи загинути!

ЗАНЯТЯ НА ГАЗДІВКАХ

Як юж ем споминал, то нашы предкы мусіли тяжко прапувати, жебы выробити землю, котра бы надавалася під управу вівса и других рослин. На полянах и луках косили сіно, пасли худобу и уці. Господарку вели самовыстарчальну, то значыт, же вшытко потребне для существуваня продукували на своих газдівках.

ГОДОВЛЯ ХУДОБЫ И ОВЕЦ

Найбільшу корыст приносила нашым газдам годовля худобы и овец. Коровы, котрых тримано по кілька, давали молоко, з котрого газдыні выробляли сыр, масло для свого ужытку и на продай. По зробленю масла, оставало молоко, т.зв. масьянка, котру зараз свіжуужывано яко напій, а надвыжку зливано пацятім. Жентиця зо сыра и грудкы тіж ишла на повысшу ціль. Если коровы старілися и не доілися добрі, то продавано жыдови або газдове різали до співкы и мясом ділилися. Скуру купувал жыд або продавано просто до гарбарні в Горлицях.

БІСІДА З ГЕЛЕНОВ ДЗЕБЯК

Продовження. Початок на ст.2

Нашы няньо любили носити лайбикы оброблены блищачіма гузиками з жовтого желіза. Як было студено, то хлопи ся зберали в нагавиці і гунькы. Часом тыж натігали на ся чугані (плащі з домашнього сукна). На ноги обували боканчі, скірні, а в літі часом керпці. На голові носили капелюхы - до церкви і до роботи. Дахто носив шапку. Зимовых шапок не было.

Перед войнов молоды хлопи юж так не ходили. В неділю ся зберали в європейскы убраня.

Но а бабы і дівкы ся зберали єднако, лем дівкы хустинята завязували під бородов, або могли ходити з открытов головов з заплетенов кістков. Невісты не мали права выйти з хыжы з открытов головов. Невісты хустинята завязували зозаду.

Бабы ся зберали в дрібно позбраних кабаты з тонького темного полотна з кропками, в білы накрохмалены кошулі, поверх ный носили горсет, або лайбича. Тыж носили катанкы. Их шыли з штруксу з довгыма рукавами, зо споду давали легку підкладку. Были тыж кожуцата, але то юж перед войнов.

В зими тыж ходили в теплых плахтах, завязували їх зозаду. Невісты закручували волося до чіпця. До церкви ходили в черевіках. Під сорочков на споді бівше нич не носили. То было невыгідні, але довгый кабат тоту справу залагодзював. Великов прикрасов для дівкы были коралі і пацоркы.

- Ці бысте потрафили тепер завязати хустиня так, як невісты ходили?

- Потрафлю. Хустиня мусит быти добрі накрохмалене. Зозаду складкы акуратні треба вложыти і пак завязати.

Моя мама до смерти так ходила завязана, хоц там так никто не ходив. В кабаті, здає ся, ту юж не ходила, а в горситі напевно ходила.

- Тето, чом в Тирщани люде переціли на православіє?

- Бо треба было великый подажок платити.

- А як ся в нас люде ставили до Росії?

- Дуже ся тягли до Росії. Особливо Тильова. Там був такой Губик, він барз пропадав за Росийов. Він ся цілу войну переховував од німців. Навет в нас був якысь час. Принесли му машинку і шыв в другім покоі, а нас, діти, там не пуцали. Я го добрі памятам, бо то був колега мого няня, він з Харківской области до нас часто приходив, навет як юж був хворый. Він там робыв на будові. Як ишов на пенсию, то му дали шіснадцет рублі. Він тото приняв сый за велику образу і на тім ся побаламутив. Якысь час бісідував нормальні, а пак зачінав гварити, же його за Росию штірі рокы німці глядали, же він ся на роботі так старав, не жалував здоровля, а они ся над ним так поглумили.

- В часі войны люде ся навчили гнати палінку. Нашто ім была тота палінка, як в нас люде палінкы не пили?

На тоту тета выразні мі не годна была одповісти.

Галя ся вродила в 1926-ім роци і была наймолодшов дітинов. Од найстаршой сестры была молодша на 24 рокы. Три рокы робила в Німеччині. Як ся вернула, то мала 19 років. По ківкох днях, як ся вернула, зас мусіла лишати рідну землю — тепер юж на все.

Осіли в селі Сады коло самой Трёмбовлі в Тарнопольскій области.

В 1953-ім роци з мужем, двоіма дітми, вітцьом і матирьов мужа пересилилися в Миколаєвску област. По ківкох роках поселилися в Скалатскім районі Тарнопольскій области, пак ся вернули на тоты самы Сады. Має три дівкы і двох сынів.

Записав Петро Курпан.

* Загорода * № 1

Народны прислівя, віруваня, звичаї**Великодна гостина**

Пришол кум до кума на гостину. Газдыня дала на стіл ідло: накраяла хліба, паскы, наклала сыра, масла, яєц и хрину. Кум ся гостит — та лем шторац сігат по паску. Газда не міг того стерпіти, тай гварит:

— Іджте куме и хліб !

— Добра и паска — одповідат гіст.

— Куме !? Я на тоту паску корову продам — невіддає ся газда.

— Та, не старайте ся — я вам купця и на другу нараю.

Як святили паску в Мацині

Иде старий Руснак святити паскы до Мацины. Газдыні з кошыками пішли скорше, а він остал кус позаді. Не видно ницы добрі, тільо што зачынат сірити, та барз человек не наспішыт. Воскресенія заповіджено дідня. Коли вышол на гору, небо над лісом поясьніло — зачало ся розвидняти. Спонаглил ся наш Руснак, а ту нараз нога ся му схолзла — мало не впал, и в тій хвили бундз ся розвязал и ріг плахты высмыкнул ся зо жмені, тай паскы ся розсыпали. А, же было то на горі — зачали ся катуляти в долину — єдна перед другом. Розжалений Лемко станул як скамянїлий, тай гварит до себе:

— Не чудую ся тій малій — але, тій велкій, же ся так понаглят!

Пропало — мусіл змінити дорогу; зышол за пасками аж до річки, и закла нашол "хлібны качала", был ясний ден. Пізрил на гору — люде вертали з Воскресенія. Зарадніст все была прикметом Руснаків, зато адже и таке "нешестя" не попусло гумору газді; гломил він лозинову голузку, замачал в быстрой воді річки, тай кропит и гварит:

— Святте ся паскы в лозині, так буде як и в Мацині.

Завязал свою "свяченину" до плахты и живо рушыл за сусідами.

Квітна неділя

— Посвячены в Квітну Неділю багнітки спалити и окурити нима статкы (худобу).

— Посвячены багнітки мече ся до пеца на оген коли иде буря — жебы ся дым розходил и одогнал гырмоты.

— Посвячены багнітку казали єдну цілу гывтнути — жебы в грудях не пекло.

На Великден

— Як на Великден принесут паскы з церкви то треба поцілувати — жебы ся гырмотів не бояли домовники.

— На Великден обходит ся коло хыжы и вшиткых забудувань (цілу газдівку) три разы выгварити *Отче наш* — жебы нич злого приступу не мало.

— На Великден як дощ поліє стежку, а хто перший през ню перейде — буде хворий.

— Шкаруплины зо свяченых яєц дає ся курам — жебы куры квокали.

— Свяченым яйцьом ділит ся ціла родина — жебы ся купы тримала — так як яйця.

— Масло з крестиком ховали до дакого пуделочка, и в літі (як перший раз ишли на поле) тым маслом мастили пяты — жебы ся не падали (не тріскала скоро), и жебы змыя не вкусила.

— На Великден дає ся коровам барвінковий крестик з масла — жебы давали молоко на гарде масло.

— На Великден іли свячений хрін — жебы в грудях не пекло.

зобрала и записала: Анна Віржняньска.

Паска

Колиси в горах на Великден святили не лем яйця, сыр, масло, колбасу, але и паску — такой величезний хліб. З тыма пасками были ріжны пригоды. Всадити паску до пеца не было трудно, але выняти — з тым были клопоты. Часто паска так "выросла", же треба было... пец розберати.

Раз в Перунці, в єдного газды не дали рады выняти паскы з пеца, и так ей лишыли и пішли до церкви. На Великден пришол сусід, знял шапку и голосно выповіл слова:

— Христос Воскрес !

— Паска в пецу — одповіла газдыня.